



Warszawa, 02-11-2022 r.

**BIURO  
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH  
Krajowy Mechanizm Prewencji**

**KMP.573.4.2022.JZ**

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur  
z wizytacji Schroniska dla Nieletnich w Dominowie**

**1. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur**

Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)<sup>1</sup>. Polska przystąpiła do OPCAT na podstawie uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie i stanowi on część krajowego porządku prawnego (art. 87 i 91 Konstytucji). Podpisując OPCAT Polska zobowiązała się do utworzenia krajowego mechanizmu prewencji, którego funkcję wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą działającego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT)<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

<sup>2</sup> Zob. Art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627).

KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa – strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem<sup>3</sup>.

Z kolei za „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej<sup>4</sup>”.

Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie swojej wizyty członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego<sup>5</sup>. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane<sup>6</sup>.

Spostrzeżenia KMPT czynione podczas wizytacji, opierają się więc na różnych źródłach informacji, m.in. własnych obserwacjach poczynionych podczas wizyty, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu<sup>7</sup>.

KMPT nie jest organem dochodzeniowo-śledczym. Nie rozpatruje też skarg<sup>8</sup>. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia

---

<sup>3</sup> Zob. Art. 4 ust. 1 OPCAT.

<sup>4</sup> Zob. Art. 4 ust. 2 OPCAT.

<sup>5</sup> Zob. Art. 20 OPCAT.

<sup>6</sup> Zob. Art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

<sup>7</sup> Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. przykładowo Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2020 r., Część II – Jak pracuje KMPT?

<sup>8</sup> Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, pkt. 6. Zobacz również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, New York I Genewa 2018, s. 4-6.

tortur i złego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zaproponowanie rozwiązań mających na celu wyeliminowanie tego ryzyka. Formułując swoje wnioski i zalecenia KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ<sup>9</sup> oraz zalecenia organów międzynarodowych.

W każdym przypadku, kiedy przedstawiciele KMPT ujawnią ryzyko zaistnienia naruszeń praw osób pozbawionych wolności (nawet jeśli jego istnienie wynika jedynie z relacji osób pozbawionych wolności), KMPT jest zobowiązany do wydania odpowiedniego zalecenia w raporcie. Dlatego też, na zalecenia końcowe w niniejszym raporcie należy patrzeć nie tylko przez pryzmat nieprawidłowości, które zaistniały, lecz także przez pryzmat prewencji ich wystąpienia w przyszłości.

## **2. Wprowadzenie**

Na podstawie artykułu 19 OPCAT oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 21-23 czerwca 2022 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur przeprowadził wizytację Schroniska dla Nieletnich w Dominowie (dalej: schronisko, placówka). W skład zespołu wizytującego wchodziły: Aleksandra Osińska (psycholożka) i Justyna Zarecka (politolożka, specjalistka ds. bezpieczeństwa).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania nieletnich przebywających w placówce, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków pobytu nieletnich i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

Przeprowadzone czynności polegały na:

---

<sup>9</sup> Zob. Art. 19 pkt. b) OPCAT.

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania schroniska, przekazanych przez dyrektora placówki p. Stanisława Cura;
- oglądzie terenu placówki oraz pomieszczeń użytkowanych przez wychowanków;
- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z wychowankami i pracownikami placówki, bez obecności osób trzecich, w warunkach zapewniających poufność;
- dokonaniu analizy dostępnej na miejscu dokumentacji m.in. wybranych akt osobowych oraz dokumentacji medycznej wychowanków, dokumentacji stosowania środków przymusu bezpośredniego, ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej i izolacyjnej, rejestru skarg i wniosków;
- wykonaniu dokumentacji fotograficznej.

Przedstawicielki Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur poinformowały dyrektora placówki o wstępnych ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchały jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem schroniska oraz wybrane nagrania monitoringu wizyjnego.

Podczas wizytacji przedstawiciele KMPT każdorazowo dokonują oceny traktowania nieletnich, legalności i prawidłowości dyscyplinowania, realizacji prawa do ochrony zdrowia, edukacji, rekreacji i wypoczynku, swobody praktyk religijnych, kwalifikacji personelu, zapewnionych nieletnim warunków bytowych.

W niniejszym raporcie nie opisywano całości funkcjonowania schroniska w zakresie tych zagadnień. Uwzględniono jedynie te kwestie, które wymagają wzmocnienia z punktu widzenia zapobiegania torturom i innym formom złego traktowania (pkt 7) oraz mocne strony i dobre praktyki, które wyróżniają schronisko na tle innych placówek tego typu (pkt 5). Raport zawiera też sygnalizowany problem o charakterze systemowym wymagający zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania (pkt 6) oraz ustalenia niezwiązane z funkcjonowaniem placówki (pkt 8).

### **3. Zakaz represji**

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. nieletni, pracownik placówki, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że „żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.”

### **4. Ogólna charakterystyka placówki**

Schronisko dla Nieletnich w Dominowie jest placówką przeznaczoną dla nieletnich podejrzanych o dokonanie czynu karalnego lub przestępstwa, a okoliczności i charakter czynu, stopień demoralizacji i nieskuteczności dotychczasowych środków wychowawczych przemawiają za przyszłym umieszczeniem w zakładzie poprawczym. Okres pobytu nieletniego w schronisku określa sąd rodzinny. Schronisko to środek tymczasowy, realizuje funkcję diagnostyczną, resocjalizacyjną i zapobiegawczą (zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania sądowego).

W Schronisku dla Nieletnich w Dominowie funkcjonowały dwie grupy interwencyjne i jedna zwykła. W zwykłej grupie mogą znaleźć się chłopcy, w przypadku których sąd zdecydował o umieszczeniu w schronisku, bowiem zachodziła uzasadniona obawa ukrycia się lub zatarcia śladów. W grupach interwencyjnych mogą zostać umieszczeni chłopcy stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo zagrażający bezpieczeństwu schroniska zwykłego, a także nieletni którym zarzucono popełnienie określonych czynów karalnych np. zabójstwa, spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, zgwałcenia czy rozboju.

Schronisko posiada 32 miejsca. W trakcie wizytacji przebywało w nim 16 chłopców, dwóch nowoprzyjętych przebywało na izbach przejściowych. W grupie zwykłej było 6 chłopców, w grupach interwencyjnych było odpowiednio 3 i 5 wychowanków. Najmłodszy z wychowanków we wrześniu miał skończyć 15 lat, najstarszy miał 19 lat.

## **5. Mocne strony i dobre praktyki**

### **5.1. Atmosfera w placówce i współpraca z podmiotami zewnętrznymi**

W placówce panowała bardzo dobra atmosfera, wizytujące nie zidentyfikowały występowania przejawów tzw. drugiego życia. Wychowankowie w większości pozytywnie wypowiadali się o kadrze placówki. Doceniali m.in. bardzo dobry kontakt z dyrektorem, który razem z nieletnimi aktywnie brał udział w zajęciach sportowych, co wpływało na budowanie pozytywnych postaw u chłopców.

W placówce bardzo dużym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia kulinarne. W zajęciach uczestniczyli goście m.in. wolontariusze, ale też eksperci - piekarze i mistrz cukiernictwa. W związku z wybuchem wojny na Ukrainie, wychowankowie podczas tych zajęć wypiekali ciastka, babeczki i inne wyroby cukiernicze, które za pośrednictwem wolontariuszy przekazane zostały dzieciom z Ukrainy. W ramach wsparcia dla uchodźców, wychowankowie wykonali również zabawki drewniane i gry dla ukraińskich dzieci.

Choć tylko jeden z wychowanków posiadał zgodę sądu na opuszczanie placówki, pracownicy podejmowali szereg działań, aby jak najefektywniej mógł z tego uprawnienia korzystać. Kadra organizowała mu pod nadzorem indywidualne wyjścia na basen, lodowisko, do kręgielni a także wycieczki edukacyjne m.in. do Państwowego Muzeum na Majdanku.

Placówka prowadziła systematyczną współpracę z Centrum Wolontariatu w Lublinie w ramach programu „Druga szansa”. Wolontariusze uczestniczyli z chłopcami w zajęciach edukacyjnych i rozwijających zainteresowania. Towarzyszyli im także

podczas meczy siatkówki, zajęć kulinarnych, gier i zabaw integracyjnych. Dla wychowanków, którzy nie mieli zgody sądu na opuszczanie placówki były to niezwykle ważne oddziaływania. Wolontariusze to często studenci lub absolwenci psychologii, pedagogiki czy resocjalizacji.

Schronisko zaangażowało się również we współpracę z Fundacją Tęczowy Kocyk. W ramach podejmowanych działań, nieletni przygotowywali kocyki i czapeczki przekazywane rodzicom, którzy w wyniku poronienia, przedwczesnego urodzenia, czy wad letalnych utracili dziecko, które dzięki temu mogli godnie pochować w wykonanym przez chłopców okryciu. W ramach zajęć terapii zajęciowej chłopcy przygotowywali też prace plastyczne i techniczne, których dochód ze sprzedaży przekazano Hospicjum Małego Księcia w Lublinie. Dodatkowo nieletni wspólnie z pracownikami placówki wykonali bezpłatnie na rzecz Domu Pomocy Społecznej w Matczynie zestaw ławek i stołów ogrodowych dla przebywających tam mieszkańców. Dzięki tego typu inicjatywom chłopcy mają szanse pracować m.in. nad budowaniem poczucia empatii, zrozumieniem takich wartości jak godność, czy szacunek do życia. Od 2015 r., dzięki współpracy z siostrami Franciszkankami Misjonarkami Maryi, wychowankowie schroniska uczestniczą w zajęciach w ramach apostolatu „Dobry Łotr” opartego na dramie biblijnej. Zajęcia mają na celu empatyzację i rozszerzanie horyzontów socjalizacyjnych wychowanków.

Ponadto nieletni angażują się w prace porządkowe na Cmentarzu Legionistów Polskich w Jastkowie, mają możliwość wzięcia udziału w biegu pamięci Żołnierzy Wyklętych – Tropem wilczym.

W placówce prowadzony był także projekt „Ludzie ciekawych zawodów”. W ramach organizowanych zajęć nieletni spotkali się z kominiarzem, fotografem, wzięli udział w wizytach: w Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie; w Zarządzie Transportu Miejskiego, czy wycieczce do kopalni w Bogdance.

## 5.2. Prawo do informacji i mechanizm skargowy

W kontekście realizacji prawa do informacji, pozytywnie należy ocenić, że w wielu miejscach w placówce dostępne są informacje i dane teleadresowe instytucji stojących na straży praw człowieka. Zostały one opracowane w bardzo przejrzysty sposób, wyraźnie wskazano też, korespondencja z tymi organami nie podlega kontroli. Z wyników anonimowej ankiety przeprowadzonej wśród wychowanków w ramach kontroli Ministerstwa Sprawiedliwości, która odbyła się od 25.10-31.12.2021 r.<sup>10</sup>, wynikało, że wszyscy wychowankowie (100%) zapewнили, że mają możliwość złożenia skargi czy wniosku i tyłu samo wychowanków zadeklarowało, że wie gdzie znajdują się dane teleadresowe instytucji, do których chcieliby złożyć skargę.

W budynku wyodrębniony został pokój, gdzie umieszczono telefon, z którego chłopcy mogą dzwonić na Dziecięcy Telefon Zaufania. W pomieszczeniu tym znalazła się także skrzynka na ewentualne skargi i wnioski wychowanków, która sprawdzana jest bezpośrednio przez dyrektora placówki. Co istotne, w „Procedurze przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków w Schronisku dla Nieletnich w Dominowie” wprost wskazano, że choć skargi/wnioski anonimowe pozostawia się bez rozpoznania, to jednak dyrektor może wykorzystać informacje zawarte w tego typu anonimowych pismach w ramach pełnionego nadzoru pedagogicznego. Takie rozwiązanie zapewnia wychowankom zachowanie poufności i minimalizuje podejmowanie ewentualnych represji wobec skarżących, co stanowi zadość zaleceniom Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT)<sup>11</sup>.

W ocenie przedstawicielek KMPT, wybrane do analizy skargi wyjaśniane były w sposób kompleksowy, rzetelny i wieloaspektowy. Warte docenienia jest zaangażowanie dyrektora w szczegółową analizę wszelkich sygnałów mogących wskazywać na ewentualne nadużycie uprawnień przez pracowników np. w przypadku stosowania środków przymusu bezpośredniego. Jak wykazała analiza dokumentacji, jeśli dyrektor

---

<sup>10</sup> Sprawozdanie z wizytacji MS; sygn. DSRiN-III.7013.9.2021.

<sup>11</sup> Zob. Fragment § 84 Dwudziestego siódmego Sprawozdania ogólnego [CPT/Inf (2018) 4].



ma wątpliwości co do zasadności użycia określonych środków zwraca się do Policji z prośbą o ocenę sytuacji.

### **5.3. Superwizje personelu**

Każdorazowo badając kwestie doskonalenia zawodowego pracowników miejsc pozbawienia wolności KMPT zwraca uwagę na podnoszenie umiejętności komunikacyjnych, wzbogacanie metod pracy z osobami agresywnymi oraz umożliwienie odreagowania napięć emocjonalnych nagromadzonych w pracy. W tym kontekście przedstawicielki KMPT pozytywnie oceniły, że pracownicy mieli możliwość korzystania z superwizji.

W przypadku psycholożek, spotkania superwizyjne odbywały się co miesiąc w nurcie Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach. Ponadto od 2021 r. brały też udział w warsztatach: PSR<sup>12</sup> w uzależnieniach behawioralnych; TSR<sup>13</sup> w obszarze seksualności; Kryzys w kryzysie, czyli praca skoncentrowana na rozwiązaniach z cierpiącym nastolatkiem; Trening uważności w pracy z dziećmi i młodzieżą.

W przypadku pracowników pedagogicznych superwizja także była realizowana, jednak ze względu na zmianę podmiotu świadczącego usługę, do chwili wizytacji odbyło się jedno spotkanie, a kolejne zostały zaplanowane od kolejnego roku szkolnego – od września 2022 r.

### **5.4. Dokumentowanie obrażeń i procedura przyjęcia**

W ocenie wizytujących, placówka w sposób wyróżniający ją na tle innych miejsc pozbawienia wolności podchodzi do kwestii dokumentowania obrażeń i wyjaśniania zdarzeń z udziałem przemocy, do której dochodzi na jej terenie. Wychowankowie przy przyjęciu mają kontakt z pielęgniarką, w ciągu kilku dni odbywa się także konsultacja z lekarzem. Informacje z badania są szczegółowo opisywane w karcie medycznej, zaznaczane na mapach ciała. Co miesiąc wychowankowie przechodzą kontrolę stanu

---

<sup>12</sup> Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach.

<sup>13</sup> Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach.

skóry, w ramach której pielęgniarka opisuje ewentualnie widoczne ślady. Jeśli w placówce dochodzi do sytuacji, w wyniku których powstały obrażenia wówczas również sporządzana jest dokumentacja medyczna ze szczegółowym opisem, dołączana jest mapa ciała, wyniki ewentualnych badań, a także dokumentacja fotograficzna obrażeń. Jeśli zachodzi potrzeba materiały te są przekazywane organom ścigania.

Kwestie dokumentowania obrażeń, wraz ze wzorami dokumentów do przeprowadzania badań lekarskich/pielęgniarskich zostały jasno określone w wewnętrznej „Procedurze przyjęcia do schroniska nieletniego nowego, powracającego z przepustki oraz doprowadzonego przez policję – ucieczka, niepowrót”. Co szczególnie istotne wskazano w niej, że po przyjęciu nieletni jest badany nie tylko przez pielęgniarkę i lekarza ogólnego, ale także dentystę i psychiatrę<sup>14</sup>. Pozwala to na bardzo kompleksową ocenę stanu przyjmowanego chłopca i pozwala lepiej zaplanować podejmowane wobec niego oddziaływania. W placówce obowiązuje także „Procedura postępowania w sytuacji naruszenia bezpieczeństwa SDN poprzez zachowania przemocowe nieletnich polegające na naruszeniu nietykalności osobistej innych nieletnich”. To w tym dokumencie wprowadzono obowiązek fotografowania ewentualnych obrażeń wychowanków – po uprzednim uzyskaniu przez nich zgody.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na przypadek jednego z chłopców, który w rozmowie z przedstawicielką KMPT wspominał, że został pobity przez policjantów przed doprowadzeniem do placówki, nie chciał jednak formalnie składać skargi. W jego dokumentacji medycznej w notatce z badania lekarskiego po przyjęciu wskazano m.in. „Skóra – na ciele liczne zadrapania bordowo-sine. Na przedramieniu lewym blizny po cięciach, świeże zadrapania”. Również w kwestionariuszu z rozmowy wstępnej z nieletnim wskazano: „ma ślady po zadrapaniach podczas zatrzymania

---

<sup>14</sup> Lekarz ogólny, pielęgniarka i psychiatra zatrudnieni są na umowy zlecenia i są dostępni w miarę potrzeb zgłaszanych na bieżąco przez placówkę, przy czym lekarz ogólny jest w placówce co najmniej raz w tygodniu, udziela także porad telefonicznie.

przez policję". Warto zauważyć, że również w protokole zatrzymania chłopca przez Policję znalazła się informacja o obrażeniach: „w postaci zadrapania na czole, dłoniach”, jak i informacja że został przebadany przez zespół ratownictwa medycznego, jak i lekarza w szpitalu wojewódzkim. Na podstawie tych informacji nie sposób jednak ustalić, jak do tego typu obrażeń doszło. Z dokumentacji nie wynikało też, by informacje te zostały przekazane do dalszej analizy celem wyciągnięcia ewentualnych konsekwencji wobec osób, które mogły doprowadzić do powstania opisanych obrażeń.

W tym kontekście warto wskazać, że CPT po wizytacji w Polsce w 2017 r. zalecił by: „protokoły sporządzane po przeprowadzeniu badania lekarskiego osób zatrzymanych w jednostkach policji zawierały: (i) sprawozdanie o oświadczeniach złożonych przez osoby zatrzymane, które odnoszą się do badania lekarskiego (w tym opis stanu ich zdrowia oraz wszelkie zarzuty o niewłaściwe traktowanie), (ii) pełny opis obiektywnych ustaleń natury medycznej poczynionych na podstawie badania lekarskiego, a także (lii) uwagi osoby zawodowo trudniącej się opieką zdrowotną w świetle (i) i (ii), wskazujące na związek między stawianymi zarzutami a obiektywnymi ustaleniami natury medycznej (...) wyniki wszystkich badań, w tym wspomniane zaświadczenia oraz wnioski personelu służby zdrowia, udostępniane są osobie zatrzymanej oraz jej prawnikowi; w przypadku zarejestrowania obrażeń wskazujących na związek z zarzutami osoby zatrzymanej o niewłaściwe traktowanie (lub które, w razie braku zarzutów, wskazują na takie traktowanie), rejestr powinien być przekazywany do wiadomości właściwemu prokuratorowi, niezależnie od tego, jaka jest wola osoby zatrzymanej<sup>15</sup>”.

Odnotowanie tego typu informacji jest niezwykle ważne i może odegrać istotną rolę w prewencji tortur i innych form złego traktowania. W ocenie KMPT wszelkie nieprawidłowości i ewentualne wątpliwości co do sposobu doprowadzenia nieletniego do placówki powinny być nie tylko rzetelnie odnotowane i dokumentowane –

---

<sup>15</sup> Raport z wizyty CPT w Polsce w 2017 r.; CPT/Inf (2017) 62, § 27.

w szczególności swoje stanowisko, co do możliwych okoliczności powstania stwierdzonych obrażeń, powinien przedstawiać personel medyczny. Tego typu informacje powinny być przekazywane przez placówkę Komendantowi właściwej jednostki Policji, która odpowiadała za doprowadzenie, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa również Prokuratorowi – stosowanie do treści art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego<sup>16</sup>.

## **6. Problemy systemowe**

### **6.1. Dostęp do pomocy prawnej**

Z informacji uzyskanych w trakcie rozmów z nieletnimi wynikało, że mają utrudniony kontakt z obrońcami z urzędu. Jeden z chłopców wskazał, że z adwokatem/radcą prawnym widział się tylko podczas rozpraw sądowych, jednak w jego ocenie pełnomocnik nie był zaangażowany w jego sprawę, nie występował z wnioskami, nie zadawał pytań. Inny chłopiec przyznał, że w ogóle nie widział swojego pełnomocnika, bo ten nawet nie pojawił się na pierwszej rozprawie. Takich problemów nie zgłaszali wychowankowie mający obrońców z wyboru. Podkreślali oni, że w placówce nie było trudności w realizacji kontaktu z adwokatem/radcą prawnym, spotkania odbywały się w wyznaczonym niemonitorowanym pomieszczeniu.

Warto zauważyć, że na prawo dostępu osoby pozbawionej wolności do kontaktu z adwokatem/radcą prawnym należy patrzeć nie tylko przez pryzmat przygotowania obrony w postępowaniu karnym lub zapewnienia pomocy prawnej, ale również z punktu widzenia prewencji tortur. Dostęp do obrońcy od możliwie najwcześniejszych chwil od zatrzymania, odbycie bezpośredniej rozmowy z zatrzymanym i w razie stwierdzenia niewłaściwego traktowania podjęcie odpowiednich działań, stanowi dla osoby pozbawionej wolności podstawową gwarancję ochrony prawnej, co zmniejsza ryzyko przemocy. Ma to też fundamentalne znaczenie z punktu widzenia skuteczności obrony w procesie karnym, gdyż brak obrońcy na wczesnym etapie sprawy, w tym

---

<sup>16</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1375).

podczas przesłuchań i rozpytań, może spowodować nieodwracalne dla zatrzymanego straty procesowe.

Ważne z punktu widzenia ochrony praw nieletnich w tym zakresie były wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych oraz do Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej<sup>17</sup>. Wskazano w nich, na konieczność zagwarantowania każdej osobie zatrzymanej kontaktu z obrońcą - już od samego początku zatrzymania. RPO zwrócił uwagę na problematykę tortur w Polsce i zachęcał samorządy zawodowe radców prawnych i adwokatów do podjęcia działań edukacyjnych, uświadamiających radcom i aplikantom ich rolę w zapobieganiu temu zjawisku.

Prezentując swoje stanowisko RPO podkreślił również, że ochrona prawna jest niezbędna zwłaszcza dzieciom, przebywającym w areszcie przedprocesowym. Nieletni, którzy weszli w konflikt z prawem, powinni korzystać nie tylko z tych samych zabezpieczeń, co osoby zatrzymane w wieku dorosłym, ale także ze szczególnych zabezpieczeń mających na celu zapewnienie, że dzieci są traktowane w sposób, który odzwierciedla ich szczególne potrzeby. Władze powinny więc zapewnić obecność rodzica lub opiekuna, podczas każdego przesłuchania dziecka przez Policję oraz zagwarantować nieograniczony dostęp nieletniego do prawnika<sup>18</sup>.

Kwestie zapewnienia nieletniemu obrońcy z urzędu były też przedmiotem opinii RPO<sup>19</sup> do projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich<sup>20</sup>.

---

<sup>17</sup> Sygn. KMP.573.30.2017.

<sup>18</sup> Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/I, § 29; Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 135-136.

<sup>19</sup> Wystąpienie z dnia 25 sierpnia 2021 r, sygn. KMP.022.1.2021.RK.

<sup>20</sup> Nr wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD248.

## **7. Obszary wymagające poprawy**

### **7.1. Warunki bytowe**

Co do zasady, w ocenie wizytujących placówka zapewniała dobre warunki bytowe. W pokojach chłopców znajdowały się maskotki, zdjęcia bliskich, wykonane przez nich prace plastyczne. Świetlice wyposażone były w telewizory z dekodernami, konsolami do gry. Na terenie placówki znajdowały się trzy siłownie – dwie w budynku (na każdym z pięter) i jedna zewnętrzna.

Remontu wymagały łazienki – w części prysznicowej widoczne były zawilgocenia. Ponadto chłopcy bardzo uskarżali się na toalety typu tureckiego, które znajdowały się w części internatowej. W ich ocenie zdecydowanie trudniej utrzymać czystość takiej toalety. Dodatkowo były one zabudowane częściowo – nie do samej ziemi, co w przypadku tego typu toalety nie zapewniało intymności przy korzystaniu z nich. Było to szczególnie problematyczne, bowiem niektóre z toalet znajdowały się na wprost przeszklonych drzwi do łazienki, co było dla chłopców bardzo niekomfortowe i wywoływało w nich poczucie poniżenia.

Dyrektor wyjaśnił, że rozwiązanie to zostało kilka lat temu uwzględnione przez projektanta budynku i wówczas nikt z organów nadzorczych nie zgłaszał uwag do tego rozwiązania. Jednak już w rekomendacjach z zaleceń pokontrolnych Ministerstwa Sprawiedliwości z 2021 r. wskazano, że „We wszystkich toaletach, do których mają dostęp wychowankowie należy zamontować sedesy<sup>21</sup>.” KMPT przychyliła się również do tego zalecenia.

W rozmowie z przedstawicielkami KMPT dyrektor deklarował, że zdaje sobie sprawę z niedogodności jakie chłopcy odczuwają i wyraził wolę zmiany obecnych rozwiązań przy okazji najbliższych modernizacji. Ponadto w załączniku nr 2<sup>22</sup> do Sprawozdania

---

<sup>21</sup> Rekomendacja 12. Sprawozdania z wizytacji MS; sygn. DSRiN-III.7013.9.2021.

<sup>22</sup> Arkusz diagnostyczny wizytacji nr 4.

z wizytacji Ministerstwa Sprawiedliwości, dyrektor schroniska wskazał, że remont sanitariatów i łazienek w internacie planowany jest na 2023 r.

KMPT prosi o informacje, czy podjęte już zostały kroki mające na celu zabezpieczenie funduszy na remont łazienek w internacie oraz czy planowane modernizacje uwzględniają montaż sedesów.

## **7.2. Środki przymusu bezpośredniego**

Wątpliwości wizytujących w trakcie oglądu wzbudziła izba izolacyjna. Było to pomieszczenie z przymocowanymi do podłogi: łóżkiem, krzesłem i stolikiem, jednak w przeciwieństwie do większości placówek dla nieletnich wizytowanych przez KMPT ściany tego pomieszczenia nie były wyłożone miękkim materiałem, a jedynie pokryte łatwo zmywalną powierzchnią. Tym samym niezgodne było to ze stanem przedstawionym w Sprawozdaniu z wizytacji Ministerstwa Sprawiedliwości, gdzie wskazano, że: „Placówka posiada 3 izby przejściowe oraz jedną izbę izolacyjną ze ścianami wyłożonymi miękkim materiałem<sup>23</sup>”. Warto jednak zauważyć, że z uwagi na stan pandemii COVID-19 wizytację tę przeprowadzono w trybie online, w związku z czym wizytatorzy Ministerstwa Sprawiedliwości nie mieli możliwości przeprowadzenia bezpośredniego oglądu placówki.

Odpowiednie zabezpieczenie izby izolacyjnej jest kluczowe w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa nieletnich. W tym kontekście należy podkreślić, że zgodnie z § 6 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i izby izolacyjnej<sup>24</sup>: „izba izolacyjna powinna być urządzona w sposób uniemożliwiający dokonanie przez nieletniego samouszkodzenia”. Tymczasem, gdy tego typu pomieszczenie nie jest zabezpieczone miękkim materiałem/zmywalnymi materacami na ścianach nadal istnieje duże ryzyko samookaleczenia np. poprzez uderzenie głową w ścianę.

---

<sup>23</sup> Sprawozdanie z wizytacji MS; sygn. DSRiN-III.7013.9.2021; s. 8.

<sup>24</sup> Dz.U. z 2013 r., poz. 638.

W związku z powyższym KMPT zaleca modernizację izby izolacyjnej poprzez zabezpieczenie ścian miękkim materiałem.

Do analizy w Biurze RPO wybrano nagrania monitoringu z dwóch wydarzeń nadzwyczajnych, podczas których użyto środków przymusu bezpośredniego. Ich analiza wykazała, że o ile nagrania z korytarzy, sypialni, świetlic posiadały opis pomieszczenia i właściwy znacznik czasu, o tyle takie oznaczenia nie znajdowały się bezpośrednio na nagraniach z izby izolacyjnej – jedynie nazwa pliku wskazywała na datę i godzinę (najprawdopodobniej rozpoczęcia nagrania). Aby monitoring skutecznie spełniał swoją rolę niezbędne jest zapewnienie prawidłowych warunków technicznych, które pozwolą właściwie osadzić analizowane zdarzenia w czasie i umożliwią ich porównanie z zapisami w dokumentacji.

W związku z powyższym, KMPT zaleca wprowadzenie widocznych znaczników czasu do systemu rejestracji nagrań z izby izolacyjnej. Standard ten wynika z obowiązującej od 2016 r. normy w zakresie rejestracji monitoringu wizyjnego PN-EN 62676-1-1:2014-06<sup>25</sup>.

Wątpliwości wizytujących wzbudziła analiza nagrań z zastosowania środków przymusu bezpośredniego wobec trzech nieletnich w dniu 1 lutego 2021 r. Jak wynikało z analizy dokumentacji, w wyniku spożycia środka do dezynfekcji chłopcy stali się agresywni, jeden z nich zniszczył telewizor w świetlicy. Choć na początku nagrania widoczne było, że strażnicy starali się deeskalować agresję chłopców i słownie ich uspokajać, to jednak nieletni byli wciąż pobudzeni. Jak wynikało z notatek służbowych w stosunku do chłopców zastosowano siłę fizyczną w postaci technik obezwładniania i technik transportowych i ostatecznie umieszczono ich w sypialniach. Wątpliwości KMPT wzbudziło przede wszystkim zastosowanie obchwyty za szyję, jak i kilkuminutowe

---

<sup>25</sup> Jak wskazuje G. Matuszek: „Norma określa wymagania dotyczące programu do odtwarzania materiału, który powinien posiadać następujące funkcje: możliwość zapisywania materiału, ewentualne jego drukowanie ze wskazanym czasem i datą nagrania; (...) system powinien czytelnie wskazywać czas, datę i inne informacje dotyczące nagrania.” Zob. G. Matuszek; *Monitoring wizyjny – ujęcie prawne i technologiczne. Współczesność i perspektywy*; Zeszyty Naukowe SGSP 2020, Nr 73/1/2020.



dociskanie dwóch nieletnich do podłogi – zarówno bezpośrednio przez ucisk na klatkę piersiową, jak i na szyję. Ponadto na nagraniu widać, jak jeden ze strażników wyprowadzając chłopca uderzył go w głowę.

Na nieprawidłowości w tym zakresie zwróciła uwagę także Dyrektor Departamentu Spraw Rodziny i Nieletnich w Ministerstwie Sprawiedliwości. W swoim piśmie wskazała, że „postępowanie interweniujących strażników nie było w pełni profesjonalne, a w części niezgodne z prawem – uderzenie nieletniego, stosowanie nieuprawnionych metod obeszłaniających, dopuszczenie do interwencji postronnego nieletniego<sup>26</sup>.” W piśmie tym wskazano także na działania podjęte w związku z tym zajściem przez dyrektora schroniska: chłopcy zostali poddani oględzinom lekarsko-psychologicznym, a ponadto wszczęto postępowanie wyjaśniające w wyniku którego dyrektor zastosował środki dyscyplinujące pracowników, w tym karę nagany w stosunku do pracownika, który uderzył nieletniego. Dodatkowo dyrektor zaplanował szkolenia dotyczące technik interwencyjnych, które miały być prowadzone przez Służbę Więzienną w ramach zawartego porozumienia<sup>27</sup>. Co do zasady, działania te należy ocenić prawidłowo. Ministerstwo Sprawiedliwości zaleciło prowadzenie dalszych szkoleń, jak i powiadomienie prokuratury o naruszeniu cielesności nieletniego przez pracownika ochrony, co dyrektor uczynił.

Prokuratura Rejonowa w Lublinie powierzyła prowadzenie śledztwa w tej sprawie Komisariatowi III Policji w Lublinie<sup>28</sup>. Podmiotem badania było narażenie trzech nieletnich „na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu przez osobę, na której ciążył obowiązek opieki nad osobą narażoną”. 29 września 2021 r. Policja wydała postanowienie o umorzeniu postępowania wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego. W uzasadnieniu wskazano, że z zeznań nieletnich „oraz z opinii biegłego wynika iż w/wym nie doznali obrażeń

---

<sup>26</sup> Pismo MS z dnia 23 marca 2021 r. sygn. DSRiN-III.7053.11.2021.

<sup>27</sup> Więcej na temat szkoleń w pkt dotyczącym Personelu.

<sup>28</sup> Sygn. RSD 550/21 i PR 5Ds.133.2021

z powodu użycia środków przymusu bezpośredniego przez pracowników, które naraziły ich na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Nadto z opinii biegłego wynika, iż skutki urazów nie spowodowały rozstroju zdrowia lub naruszenia czynności narządu ciała na czas dłuższy od 7 dni, do naruszenia czynności narządu ciała doszło w wyniku zastosowania środków przymusu bezpośredniego, a nie celowego objętego zamiarem działania strażników.” W dniu 30 września 2021 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Lublinie zatwierdził powyższe postanowienie o umorzeniu postępowania. Jak wynikało z dokumentacji, postanowienia te wpłynęły do schroniska dopiero 16 listopada 2021 r. Dyrektor przekazał je jeszcze tego samego dnia do Ministerstwa Sprawiedliwości, zaś 17 listopada 2021 r. w związku z otrzymanym pismem, anulował karę nagany wobec pracownika, który miał uderzyć chłopca.

Choć procedury nadzorcze i kontrolne zadziałały w tym przypadku prawidłowo, to jednak sprawa ta uwidoczniała jak wiele problemów występuje w zakresie prawidłowego stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także w przypadku oceny prawidłowości ich zastosowania. Warto zauważyć, że nie jest to jedyna placówka, w której takie problemy są dostrzegane o czym najlepiej świadczy fakt, że 24 lutego 2021 r. Ministerstwo Sprawiedliwości przekazało dyrektorom zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich pismo dotyczące zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego<sup>29</sup>. Uwagi opierały się na analizie dokumentacji i zapisów monitoringu z zastosowania środków przymusu bezpośredniego w placówkach dla nieletnich w 2020 r. Wskazano w nich m.in. na nieumiejętne stosowanie techniki transportowej polegającej na użyciu chwytu za szyję, który groził przyduszeniem nieletniego czy przytrzymywanie wychowanka z tyłu poprzez wyginanie rąk oraz z przodu przez trzymanie głowy. W piśmie tym przypomniano o prawidłowych zasadach stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz zalecono szkolenia dla

---

<sup>29</sup> Sygn. DSRiN-III.7053.14.2021.

wszystkich pracowników w tym zakresie. Z pismem tym zostali zapoznani także pracownicy Schroniska dla Nieletnich w Dominowie.

W ocenie KMPT stosowanie środków przymusu bezpośredniego jest jednym z najbardziej newralgicznych obszarów działalności placówek dla nieletnich, bowiem ich nadużycie może prowadzić do nieludzkiego lub poniżającego traktowania, a skrajnych przypadkach nawet do tortur. Do osiągnięcia pożądanego skutku zastosowany środek nie musi być dotkliwy. Powinien zostać zastosowany zgodnie z technikami obowiązującymi przy jego użyciu. Dlatego tak ważne jest stałe przypominanie o zasadach stosowania środków przymusu, jak i bieżący trening praktycznych umiejętności. Ponadto warto zwrócić uwagę, że ten obszar podlega nieustannym zmianom, prowadzone są badania na temat skuteczności zastosowania poszczególnych środków przymusu, w tym technik wykorzystywanych do obezwładniania. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób przejawiających zaburzenia psychiczne, w tym osób po zażyciu substancji psychoaktywnych.

Ponieważ w ostatnich latach pojawiały się liczne wątpliwości w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Policji wobec osób przejawiających różnego typu zaburzenia psychiczne, na zlecenie KMPT, specjaliści z zakresu psychiatrii i medycyny sądowej stworzyli kompleksową ekspertyzę na temat zasad i konsekwencji stosowania tego typu środków<sup>30</sup>. W dokumencie tym, jak i w stworzonej do niego broszurze szczegółowo omówiono m.in. zagrożenia związane ze stosowaniem uciśnień tułowia, czy obchwyty szyi, a zatem działań które podejmowane były także przez pracowników schroniska.

KMPT zaleca zapoznanie pracowników uprawnionych do stosowania środków przymusu ze wskazaną ekspertyzą. Kwestia dodatkowych szkoleń została szczegółowo omówiona w pkt 7.4 dotyczącym personelu.

---

<sup>30</sup> Zob. Ekspertyza „Interwencje Policji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi” dostępna pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/broszura-kmpt-interwencje-policji-zaburzenia-psychiczne>

### 7.3. Kontakt ze światem zewnętrznym

Wątpliwości KMPT wzbudziły zasady ograniczania kontaktów nieletnich ze światem zewnętrznym. W dokumentacji jednego z nieletnich znajdowały się cytaty z jego rozmów telefonicznych z matką, jednocześnie w jego aktach nie było informacji o tym, aby sąd czy sam nieletni zostali poinformowani o wprowadzeniu ograniczenia kontaktu w postaci nadzoru nad prowadzonymi rozmowami telefonicznymi. Co więcej, dalsza analiza akt chłopca ujawniła także inne nieprawidłowości w tym zakresie.

Od maja 2021 r. sąd na podstawie art. 32k § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich; dalej: upn<sup>31</sup>, przekazał postępowanie przygotowawcze dotyczące tego nieletniego do prowadzenia prokuratorowi. Nie było informacji, by prokurator informował dyrektora o potrzebie kontroli korespondencji wychowanka ze względu na dobro toczącego się postępowania. Tymczasem 23 czerwca 2021 r. dyrektor SdN przesłał do Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie korespondencję skierowaną do nieletniego (w dokumentacji znalazła się informacja o otrzymaniu korespondencji i skan koperty, nie było treści listu), zaś dzień później schronisko przekazało prokuraturze prośbę chłopca o wyrażenie zgody na rozmowy telefoniczne z koleżanką. W odpowiedzi przesłane zostało zawiadomienie o odmowie zezwolenia na porozumiewania się **z tymczasowo aresztowanym** za pomocą aparatu telefonicznego – wydane na podstawie art. 217 c § 2 Kodeksu karnego wykonawczego; dalej: kkw<sup>32</sup> w zw. z art. 10 § 2 Kodeksu karnego; dalej: kk<sup>33</sup> w zw. art. 18 § 2 pkt 1 lit a upn. W dalszej części dokumentacji znajdowały się m.in. kolejne skany kopert zaadresowanych do nieletniego i informacje, że zostały przekazane prokuraturze. Co istotne, prokurator wydawał także zarządzenia o wyrażeniu zgody na jednorazowe widzenie funkcjonariusza Policji z „**tymczasowo osadzonym w schronisku dla nieletnich**” – na podstawie art. 217 § 1, 1b pkt 1,2 § 2,3 i 4 kkw.

---

<sup>31</sup> Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 969).

<sup>32</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (tj. Dz.U. z 2021 r., poz. 53).

<sup>33</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 1138).

Jednocześnie, gdy dyrektor SdN informował prokuratora, że w jego ocenie dalszy pobyt chłopca w placówce jest niewystarczający, bowiem ze względu na swoje zachowanie nieletni powinien przebywać w tymczasowym areszcie, prokurator nie przychylił się do tego stanowiska wskazując, że tymczasowy areszt powinien być stosowany jedynie wyjątkowo. Powołał się przy tym na dyrektywę PE i Rady 2016/800 w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym. **Prokurator przyznał zatem de facto, że wobec nieletniego nie było potrzeby stosowania tymczasowego aresztu, z drugiej zaś strony w zakresie ograniczenia kontaktów stosował przepisy dotyczące reżimu tymczasowego aresztowania.** Co więcej, tego rodzaju uprawnienia prokuratora ujęto w „Procedurze zapobiegającej przedostawaniu się na teren schroniska przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych”. W pkt. 8 wskazano m.in. „Listy są dostarczane nieletniemu niezwłocznie chyba, że organ umieszczający nieletniego postanowi inaczej.”

W kontekście opisanej praktyki zdziwienie KMPT wzbudziło Sprawozdanie z kontroli Schroniska dla Nieletnich w Dominowie za 2021 rok sporządzone przez Sędziego Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie z dnia 7 marca 2022 r. Wskazano w nim bowiem, że „W roku 2021 nie zatrzymano korespondencji. Nie podejmowano także decyzji o zakazie kontaktu z osobami spoza schroniska oraz jedną ograniczającą kontakty wyłącznie do rodziców na zasadzie art. 66 § 4 upn. Takie decyzje były jednak podejmowane przez sądy, do dyspozycji których pozostawali nieletni, dotyczyły one trzykrotnie ograniczenia widzeń z osobami spoza schroniska jedynie do kontaktów z rodzicami, i w dwóch wypadkach zarządzono wysyłanie korespondencji za pośrednictwem sądu.” Tym samym w sprawozdaniu tym w ogóle nie było informacji o korespondencji, która była zatrzymywana i przekazywana prokuraturze, jak i o tym, że o ograniczeniu kontaktów jednego z wychowanków decydował prokurator, a nie sąd.

W tym kontekście należy zauważyć, że zapewnienie poufności kontaktów wychowanków z osobami spoza placówki jest niezwykle ważne z punktu widzenia przeciwdziałania torturom i nieludzkiemu, poniżającemu traktowaniu. Nadzór nad rozmowami telefonicznymi, czy kontrola korespondencji wykluczają w zasadzie możliwość szerszego opowiedzenia o tym, co dzieje się w placówce oraz przekazania ewentualnej informacji o niewłaściwym traktowaniu. Taka praktyka nie sprzyja utrzymywaniu więzi rodzinnych, nie służy względom wychowawczym i stanowi nieuzasadnioną dolegliwość. Jak zauważa CPT należy przywiązywać „duże znaczenie do utrzymywania dobrego kontaktu ze światem zewnętrznym przez wszystkie osoby pozbawione wolności. Wiodącą zasadą jest promowanie kontaktu ze światem zewnętrznym; jakiegokolwiek ograniczenia takich kontaktów powinny opierać się wyłącznie na uzasadnionych względach bezpieczeństwa lub względach związanych z dostępnymi środkami<sup>34</sup>.” Należy również zaznaczyć, że zgodnie z art. 49 Konstytucji RP, zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

W związku z wątpliwościami w zakresie podstawy prawnej ograniczenia kontaktów przez prokuratora w schronisku dla nieletnich, KMPT poprosił o opinię w tej sprawie Zespół Prawa Karnego w Biurze RPO. Swoje uwagi przedstawił dr Piotr Zakrzewski<sup>35</sup>. W swoim stanowisku odniósł się do stanu prawnego obowiązującego w chwili wizytacji i wydawanych przez prokuratora zarządzeń. W swojej opinii podkreślił, że zgodnie z art. 66 § 3 upn, korespondencja nieletniego – poza wskazanym w tym artykule wyłączeniem, mogła być kontrolowana przez **dyrektora schroniska bądź przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego**, i to wyłącznie w przypadkach powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawierała ona treści godzące

---

<sup>34</sup> Dziewiąte Sprawozdanie Ogólne [CPT/Inf (99) 12], § 34.

<sup>35</sup> W latach 2009-2010 ukończył aplikację ogólną w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie. Od stycznia 2011 roku do końca września 2016 roku był zatrudniony na stanowisku asystenta sędziego, kolejno w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie, w Sądzie Okręgowym w Krakowie i w Sądzie Apelacyjnym w Krakowie.

w porządek prawny, bezpieczeństwo ośrodka, zakładu lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź mogła wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. W razie stwierdzenia takich treści, korespondencji nie powinno się doręczać, powiadamiając o tym nieletniego oraz sąd rodzinny wykonujący orzeczenie (a jeżeli sąd ten orzekł na podstawie art. 32k § 1 upn o przekazaniu sprawy prokuratorowi – należało powiadomić o tym prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze w sprawie nieletniego) i podać powody tej decyzji. Nieletniego należało pouczyć o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 31a upn, a zatrzymaną korespondencję włączyć się do akt osobowych nieletniego. **Dr Zakrzewski podkreślił, że zgodnie z art. 66 § 4 upn, to dyrektor schroniska dla nieletnich, a nie prokurator, któremu sąd na podstawie art. 32k § 1 upn przekazał postępowanie przygotowawcze do prowadzenia, mógł ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza schroniska dla nieletnich.** Należy przy tym zauważyć, że art. 66 § 5 zdanie drugie upn stanowił, że sąd mógł uchylić decyzję dyrektora, a tym samym, prokurator, któremu na podstawie art. 32k § 1 upn sąd rodzinny przekazał prowadzenie postępowania przygotowawczego w sprawie nieletniego, nie miał kompetencji do podejmowania czynności opisanych art. 66 § 4 upn, których podejmowanie ustawa zastrzegała dla dyrektora schroniska dla nieletnich. Tym samym prokurator miał uprawnienie tylko do uchylenia decyzji dyrektora, nie miał zaś uprawnień do kontroli korespondencji nieletniego oraz do wydawania decyzji w przedmiocie kontroli kontaktów nieletniego z osobami spoza schroniska. Takie uprawnienia przysługiwały jedynie dyrektorowi schroniska dla nieletnich.

Co więcej dr Zakrzewski podkreślił, że przepisy rozdziału XV kkw „Tymczasowe aresztowanie” nie miały zastosowania do wykonywania wobec nieletniego pobytu w schronisku dla nieletnich, w tym, wobec uregulowania w art. 66 § 3 i 4 upn materii dotyczącej kontroli korespondencji oraz kontroli kontaktów telefonicznych i kontroli widzeń – w tym przypadku nie powinny więc mieć zastosowania art. 217 kkw, art. 217a

kkw, art. 217b kkw oraz art. 217c kkw. Dr Zakrzewski zaznaczył przy tym, że zastosowanie wobec nieletniego reżimu z rozdziału XV kkw „Tymczasowe aresztowanie” mogło mieć miejsce tylko wówczas, gdy wobec nieletniego zostałby orzeczony na podstawie art. 18 § 2 pkt 1 lit. e upn oraz przepisów rozdziału 28 „Środki zapobiegawcze” kpk środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

W tym kontekście należy zauważyć, że w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich<sup>36</sup>, która weszła w życie 1 września 2022 r. ustawodawca wprowadził istotne zmiany w zakresie ograniczenia kontaktu nieletnich, jak i kontroli korespondencji.

W art. 115 ust. 2 wskazał, że wobec nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich decyzję o ograniczeniu, zakazie lub sposobie realizacji kontaktów w przypadkach, o których mowa w ust. 1, może wydać także organ prowadzący postępowanie, a zatem także prokurator. Ponadto na podstawie art. 117 ust. 1-2 korespondencja nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich podlega nadzorowi i cenzurze. Korespondencja nieletniego jest nadzorowana i cenzurowana przez organ prowadzący postępowanie. Korespondencję przekazuje się za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie. Decyzję o zatrzymaniu korespondencji nieletniego podejmuje organ prowadzący postępowanie.

Przedstawiając swoje uwagi do projektu tej ustawy, RPO<sup>37</sup> zauważył, że przypadku wydania decyzji o ograniczeniu lub zakazie kontaktów sąd powinien być informowany obligatoryjnie, co zapewniłoby skuteczny nadzór nad przestrzeganiem praw nieletnich i ich ograniczaniu oraz mogłoby zapobiec ewentualnym nadużyciom. Nieletni powinien mieć też możliwość zażalenia na decyzję w tym zakresie. Również w przypadku cenzury i zatrzymania korespondencji nieletni powinien mieć możliwość złożenia zażalenia. Uwagi RPO nie zostały jednak uwzględnione w tym zakresie.

W opinii RPO wprowadzona zmiana może w istotny sposób ograniczać sądową kontrolę nad przestrzeganiem praw nieletnich. Zwłaszcza w sytuacjach, gdy nieletni

---

<sup>36</sup> Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2022 r., poz. 17000).

<sup>37</sup> Wystąpienie z dnia 25 sierpnia 2021 r, sygn. KMP.022.1.2021.RK.



może być ofiarą przemocy w ośrodku lub gdy personel będzie wywierał na nim nieuprawnioną presję lub nacisk psychologiczny, by nie formułował żądania zawiadomienia sądu. W opinii RPO, w przypadku miejsc detencji system prawny powinien eliminować możliwość pojawienia się potencjalnych nadużyć względem osób pozbawionych wolności. Warto też mieć świadomość, że kontrola sądowa pełni ważną funkcję zapobiegawczą. CPT podkreśla, że „skuteczne procedury skargowe i kontrolne to podstawowe gwarancje przed złym traktowaniem we wszystkich miejscach pozbawienia wolności, w tym w placówkach dla nieletnich<sup>38</sup>”.

Kwestia ograniczania kontaktów w placówkach dla nieletnich w świetle nowych przepisów będzie przedmiotem dalszej analizy w Biurze RPO.

#### **7.4. Personel**

Jak wynika z przekazanej dokumentacji, od stycznia 2021 r. do dnia wizytacji pracownicy placówki wzięli udział w następujących warsztatach: „Mechanizmy obronne i zaburzenia osobowości z superwizją”; „Jak radzić sobie z trudnymi i prowokacyjnymi zachowaniami uczniów”; „Profilaktyka uzależnień”; „Doskonalenie umiejętności indywidualnej i grupowej diagnozy pedagogicznej”; „Diagnozowanie i korygowanie zaburzonych zachowań wychowanka”; „Metoda Dialogu Motywującego w wychowaniu i resocjalizacji”; „Udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej z elementami resuscytacji”; „Dobre praktyki z młodzieżą niedostosowaną społecznie”, a także szkoleniach z zakresu cyberbezpieczeństwa. Ponadto część nauczycieli korzystało ze szkoleń przedmiotowych m.in. „Płonąc, ale się nie wypalić”, czy „Atak na Ukrainę. Jak wspierać uczniów, budować relacje w klasach wielokulturowych oraz zapobiegać dyskryminacji”.

Pracownicy wskazywali na otwartość dyrekcji w zakresie tworzenia planu szkoleniowego, podkreślali że mają możliwość zgłaszania swoich propozycji, jak i otrzymywania dofinansowania na ten cel. Także w ankiecie przeprowadzonej

---

<sup>38</sup> Zob. Dwudziesty Czwarty Raport Generalny CPT [CPT/Inf (2015)1, § 131].

w ramach wizytacji Ministerstwa Sprawiedliwości „100% (28) ankietowanych nauczycieli i 88% (14) pracowników niepedagogicznych stwierdziło, że ma możliwość podnoszenia kwalifikacji u udziału w szkoleniach”<sup>39</sup>. Niewątpliwie praktykę ten należy ocenić pozytywnie.

Warto jednak zwrócić uwagę, że zarówno z rozmów z pracownikami, jak i ze „Sprawozdania z realizacji planu nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kierownika internatu” za rok szkolny 2021/2022 wynikało, że występuje coraz więcej trudności wychowawczych w pracy z nieletnimi. W sprawozdaniu wskazano: „W wielu sytuacjach zachowania agresywne nieletnich przekraczają kolejne granice. Wulgaryzmy jaki obrzucani są pracownicy w prozaicznych sytuacjach egzekwowania podstawowych obowiązków przybierają na sile. (...) Konieczne jest przeciwdziałanie tej presji i udzielania sobie wzajemnego wsparcia.”

Nieodreagowane napięcia emocjonalne mogą stanowić obszar ryzyka, w tym mogą doprowadzić do pojawienia się zachowań o charakterze przemocowym ze strony personelu. Aby tego uniknąć warto objąć działaniami wspomagającymi całą kadrę, zarówno pracowników pedagogicznych jak i strażników. Co więcej szkolenia powinny być regularnie powtarzane.

Zgodnie z regułami ONZ: „Personel powinien przejść takie szkolenie, które umożliwi mu skuteczne wykonywanie swoich obowiązków, w szczególności szkolenie z zakresu psychologii dziecka, dobrostanu dziecka oraz międzynarodowych standardów i norm praw człowieka i praw dziecka, w tym niniejszych Zasad. Personel powinien utrzymywać i doskonalić swoją wiedzę i umiejętności zawodowe poprzez uczestnictwo w kursach doskonalenia zawodowego, które będą organizowane w odpowiednich odstępach czasu przez cały okres ich kariery<sup>40</sup>”. Z kolei CPT podkreślał, że: „Cały personel, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze, które są w bezpośrednim

---

<sup>39</sup> Zob. Sprawozdanie z wizytacji MS; sygn. DSRiN-III.7013.9.2021; s. 22.

<sup>40</sup> Zob. Zasady Narodów Zjednoczonych dotyczące ochrony osób nieletnich pozbawionych wolności (Zasady z Hawany). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113 z 14 grudnia 1990 r., pkt. 85.

kontakcie z nieletnimi, powinny odbywać szkolenia zawodowe, zarówno przy rozpoczęciu pracy jak i szkolenia ustawiczne. Powinni też korzystać z odpowiedniego zewnętrznego wsparcia i nadzoru nad wykonywaniem przez nich obowiązków. Należy zwrócić szczególną uwagę na szkolenie personelu w zakresie radzenia sobie z incydentami z użyciem przemocy, szczególnie w zakresie werbalnej deeskalacji w celu zredukowania napięcia oraz w zakresie profesjonalnych technik obezwładniających<sup>41</sup>.

Jak już wskazano w niniejszym raporcie, kwestie dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego, a przede wszystkim szkoleń w tym zakresie powinny stanowić obszar szczególnego zainteresowania. Jak wskazano w Sprawozdaniu z kontroli Ministerstwa Sprawiedliwości<sup>42</sup>, w związku z występowaniem w placówce wydarzeń nadzwyczajnych zastosowano środki zaradcze polegające m.in. na: zorganizowaniu szkoleń dla pracowników pedagogicznych i ochrony z zakresu radzenia sobie w sytuacjach trudnych i poprawności stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także zawarto porozumienie z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Lublinie na temat stałej współpracy podnoszącej kompetencje zawodowe pracowników schroniska. Szczególnie ta ostatnia inicjatywa jest niezwykle cenna. Porozumienie zostało zawarte 4 czerwca 2019 r. Co warto docenić, zakłada ono nie tylko realizację przez OISW szkoleń podnoszących umiejętności pracowników schroniska w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego, technik samoobrony, czy reagowania w sytuacjach kryzysowych, ale także prowadzenie wspólnych szkoleń lub warsztatów dotyczących metod komunikacji i rozwiązywania sytuacji konfliktowych, wynikających z kontaktu z agresywnym i roszczeniowym podopiecznym.

W ocenie KMPT kluczowe powinno być regularne realizowanie tego typu szkoleń, bowiem zdaniem niektórych pracowników, szkolenia - szczególnie z zakresu

---

<sup>41</sup> Zob. Dwudziesty Czwarty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2015) 1, par. 120.

<sup>42</sup> Zob. Sprawozdanie z wizytacji MS; sygn. DSRiN-III.7013.9.2021.

praktycznego stosowania środków przymusu bezpośredniego – nie były dla nich wystarczające. Zwracali uwagę na niespójności z jakimi spotykali się na przestrzeni swojego rozwoju zawodowego np. techniki, których uczyli się na szkoleniach były następnie w trybie nadzoru oceniane jako nieprawidłowe, co wywoływało duży dysonans. Widać to doskonale w opisanym w niniejszym raporcie przypadku, gdy w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, jak i dyrektora placówki podjęte działania zostały uznane za nieprawidłowe, zaś prokuratura umorzyła postępowanie w tej sprawie.

Problem niespójności procesu szkolenia pracowników placówek dla nieletnich został też dostrzeżony przez RPO w związku z wejściem w życie nowej ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich i projektowanych do niej aktów wykonawczych.

Przedstawiając swoje uwagi do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich<sup>43</sup>, RPO wskazał m.in., że niezbędne jest dookreślenie wymiaru godzinowego poszczególnych zagadnień w ramach kursu przygotowawczego dla pracowników ochrony oraz wskazanie jaki podmiot realizować będzie szkolenie. Katalog szkoleń powinien też zostać poszerzony o międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka (w tym prawa dziecka). Niestety, uwagi RPO nie zostały uwzględnione.

W związku z powyższym, KMPT prosi o przedstawienie harmonogramu szkoleń, które odbyły się na mocy porozumienia z Okręgowym Inspektorem Służby Więziennej oraz informacje, czy są planowane kolejne tego typu szkolenia, a jeśli tak to wskazanie najbliższych terminów.

W opinii KMPT warto, aby podczas tych szkoleń zostały szczegółowo omówione wnioski z przywoływanej już ekspertyzy przygotowanej na zlecenie KMPT, w której poruszane są kwestie interwencji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi. Szkolenia

---

<sup>43</sup> Opinia RPO z dnia 12 sierpnia 2022 r., sygn. IX.022.6.2022.KKo.

z zastosowania środków przymusu bezpośredniego powinny odbywać się regularnie, minimum raz w roku i opierać zarówno na części praktycznej, jak i teoretycznej. Dodatkowo KMPT zaleca uwzględnienie w planie szkoleń kwestii dotyczących międzynarodowych standardów i norm praw człowieka i praw dziecka, w tym tzw. Zasad z Hawany, deeskalacji zachowań agresywnych oraz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

W kontekście doskonalenia zawodowego personelu warto zauważyć, że pracownicy schroniska nie mieli wiedzy na temat treści Protokołu Stambulskiego<sup>44</sup>. Brakowało również wytycznych nakładających na personel medyczny i psychologiczny znajomości tego dokumentu.

Protokół stambulski to oficjalny podręcznik ONZ, stworzony przez grupę ekspertów, który zawiera praktyczne informacje, adresowane między innymi do personelu medycznego i psychologów. W dokumencie omówione są m.in. najczęściej spotykane metody tortur, ich objawy, sposoby identyfikacji i dokumentacji. Skupia się również na barierach psychologicznych mogących pojawić się w relacjach z ofiarami oraz kwestiach etycznych (w tym etyce lekarskiej). To opracowanie może być przydatne w pracy nie tylko pielęgniarek czy psychologów ale również wychowawców.

Stosowanie Protokołu stambulskiego rekomendują międzynarodowe instytucje ONZ i Rady Europy działające w obszarze prewencji tortur i praw człowieka: Komitet Przeciwko Torturom ONZ (CAT)<sup>45</sup>, Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)<sup>46</sup> i CPT<sup>47</sup>.

---

<sup>44</sup> Zob. Protokół stambulski. Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania; Najnowsza wersja została opublikowana w czerwcu 2022 r.: <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/istanbul-protocol-manual-effective-0>.

<sup>45</sup> Committee Against Torture (CAT). Zob. Konkluzje i zalecenia CAT dla Polski, 29 sierpień 2019 r., CAT/C/POL/CO/7, par. 27-28.

<sup>46</sup> Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT). Zob. Raporty z wizyt: w Portugalii, przeprowadzonej w dniach 1-10 maja 2018 r., CAT/OP/PRT/1, par. 63 oraz w Polsce, przeprowadzonej w dniach 9-18 lipca 2018 r., CAT/OP/PRT/1, par. 55.

<sup>47</sup> Zob. Raport CPT z wizyty w Danii, CPT/Inf (2019) 35, par. 20 i przypis nr 11; Raport CPT z wizyty w Gruzji, CPT/Inf (2019)16, par. 80.

Podkreślają, że jest on niezbędnym narzędziem w wykrywaniu, dokumentowaniu i zgłaszaniu tortur i jako taki zniechęca do ich stosowania.

Z uwagi na znaczenie Protokołu Stambulskiego dla prawidłowego rozpoznawania i dokumentowania przypadków tortur, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur rekomenduje, by zorganizować dla personelu medycznego, psychologów, pedagogów oraz wychowawców szkolenie dotyczące treści i praktycznego wykorzystania tego dokumentu.

## **8. Ustalenia niezwiązane z funkcjonowaniem placówki**

### **8.1. Niewłaściwe traktowanie nieletnich przez Policję**

W ramach wizytacji w placówkach dla nieletnich, zadaniem Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur jest nie tylko zbadanie sposobu traktowania wychowanków w wizytowanej placówce, ale również w miarę dostępnych możliwości, zebranie informacji na temat sposobu traktowania nieletnich przez Policję. Podczas kolejnych wizytacji prewencyjnych (analizując dokumentację, nagrania monitoringu czy prowadząc rozmowy indywidualne z personelem placówki oraz jej podopiecznymi), przedstawiciele KMPT odbierają sygnały o niewłaściwym traktowaniu nieletnich przez Policję.

Szczególnie powszechnym problemem jest automatyzm w stosowaniu kajdanek. Należy przypomnieć, że każde zastosowanie środków przymusu bezpośredniego powinno zostać poprzedzone dokonaniem oceny realnego ryzyka, które miałyby w konkretnym przypadku uzasadniać użycie danego środka. Tymczasem większość rozmówców wskazywała, że w przypadku konwojowania byli obligatoryjnie skuci kajdankami. Jeden z chłopców wskazywał, że był skuty kajdankami założonymi na ręce i nogi przez cały czas transportu – ponad 500 km.

O problemie nadużywania kajdanek przez Policję, w tym w stosunku do nieletnich, RPO pisał już 2020 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji<sup>48</sup>. Rzecznik wskazywał wówczas, że użycie kajdanek zespolonych wobec nieletnich jest nie tylko nieproporcjonalne lecz przede wszystkim stygmatyzujące, a wręcz traumatyzujące dla młodego człowieka. Warto w tym kontekście zaznaczyć, że w świetle standardów międzynarodowych, stosowanie wszelkich środków bezpieczeństwa (w tym kajdanek) powinno być oparte na indywidualnej ocenie ryzyka, realizowanej na podstawie jasnych i określonych proceduralnie kryteriów. Kajdanki i inne instrumenty przymusu powinny być stosowane tylko wtedy, gdy nie jest dostępna lżejsza forma kontroli rzeczywistego ryzyka i usuwane tak szybko, jak to możliwe. Kajdanki nie powinny być stosowane z uwagi na status osoby pozbawionej wolności, ani też jako środek dyscyplinujący<sup>49</sup>. Profilaktyczne stosowanie kajdanek w czasie transportu krytykuje również CPT, wskazując że kajdanki nie powinny być stosowane jako zasada w czasie transportu (najlepiej, by konwojowani byli przewożeni w bezpiecznych furgonetkach, co eliminuje konieczność zakładania kajdanek podczas podróży)<sup>50</sup>.

Za szczególnie niepokojące należy jednak uznać sygnały wskazujące na możliwe nadużywanie innych środków przymusu bezpośredniego, ich bezpodstawne używanie, a wręcz informacje o możliwej przemocy ze strony funkcjonariuszy mogącej stanowić przykłady nieludzkiego traktowania. O skali problemu dobitnie świadczy to, że dla wielu nieletnich, z którymi rozmawiają przedstawiciele KMPT przemoc ze strony Policji jest wręcz zjawiskiem naturalnym i powszechnym.

---

<sup>48</sup> Wystąpienie generalne z 20 stycznia 2020 r.; sygn. KMP.570.29.2019.

<sup>49</sup> Zob. Raport SPT z wizyty w Chile, CAT/OP/CHL/1, § 44-46; Raport SPT z wizyty w Rumunii, CAT/OP/ROU/1, § 104-105; Raporty SPT z wizyt na Ukrainie: CAT/OP/UKR/3, § 84; CAT/OP/UKR/1, § 12 i 132; Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-112; Raport SPT z wizyty w Brazylii, CAT/OP/BRA/3, § 16.

<sup>50</sup> Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf (2007) 40, § 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2006) 28, § 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf (2006) 20, § 126; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

W trakcie wizytacji w schronisku jeden z rozmówców wskazywał, że nie chciał nigdzie zgłaszać że został uderzony w głowę przez policjantów, bo jest „przyzwyczajony do takich zachowań – jak w łeb dadzą to spoko, gorzej jak pałkami leją”. Inny z chłopców wskazywał, że został kilka razy uderzony przez funkcjonariuszy, gdy był skuty, bo chcieli mu „dać nauczkę”. Jednocześnie nieletni często obawiają się zgłaszać tego typu sytuacje, bo boją się ewentualnych działań odwetowych, sądzą że wpłynie to negatywnie na toczące się wobec nich postępowanie sądowe, mają poczucie, że nie zostaną potraktowani z należytą powagą, a ich skargi zostaną zlekceważone. Dodatkowo, biorąc pod uwagę omówiony już w niniejszym raporcie problem w zapewnieniu skutecznej pomocy prawnej w urzędzie, istotnie widać brak mechanizmów zapobiegających przypadkom złego traktowania nieletnich przez funkcjonariuszy Policji.

## **9. Zalecenia**

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Tortur Prewencji zalecają Dyrektorowi Schroniska dla Nieletnich w Dominowie:

- 1) odnotowywanie przez personel medyczny informacji na temat możliwych okoliczności powstania obrażeń, które zostały stwierdzone u nieletnich;
- 2) w przypadku sygnałów o możliwej przemocy ze strony doprowadzających do placówki funkcjonariuszy Policji, przekazywanie tego typu informacji Komendantowi właściwej jednostki Policji, wraz ze sporządzoną dokumentacją medyczną;
- 3) zapoznanie pracowników uprawnionych do stosowania środków przymusu ze ekspertyzą „Interwencje Policji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi” i omówienie jej treści podczas szkoleń realizowanych na mocy porozumienia z Okręgowym Inspektorem Służby Więziennej w Lublinie; szkolenia ze



stosowania środków przymusu bezpośredniego powinny odbywać się minimum raz w roku;

- 4) uwzględnienie w planie szkoleń kwestii dotyczących międzynarodowych standardów i norm praw człowieka i praw dziecka, w tym tzw. Zasad z Hawany, deeskalacji zachowań agresywnych oraz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu;
- 5) zorganizowanie dla personelu medycznego, psychologów, pedagogów oraz wychowawców szkolenia dotyczącego treści i praktycznego wykorzystania Protokołu Stambulskiego;
- 6) przeprowadzenie remontu łazienek w internacie, uwzględniających montaż sedesów;
- 7) modernizację izby izolacyjnej poprzez zabezpieczenie ścian miękkim materiałem;
- 8) wprowadzenie widocznych znaczników czasu dotyczących systemu rejestracji nagrań z izby izolacyjnej.

Ponadto na podstawie art. 20 OPCAT, KMPT prosi o przedstawienie harmonogramu szkoleń, które odbyły się na mocy porozumienia z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Lublinie oraz informacje, czy są planowane kolejne tego typu szkolenia, a jeśli tak to wskazanie najbliższych terminów.

Opracowała: Justyna Zarecka

Za Zespół podpisuje:

Przemysław Kazimirski  
Dyrektor Zespołu  
/-podpisano elektronicznie/